

EVA

Erityisen vaikeahoitoisten alaikäisten psykiatrinen tutkimus ja hoitoyksikkö

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri
Tampereen yliopistollinen Sairaala
Toimialue 4
Nuorisopsykiatrian vastuualue

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri

Miksi EVA-yksiköt perustettiin

- Apulaisoikeusasiamiehen päätös koskien alaikäisten tahdosta riippumatonta psykiatrista hoitoa 31.12.1997
- Alaikäisten vaikeahoitoisten psykiatrinen hoito tapahtui aikuisten osastoilla
- Havaittavissa sukupuolen mukaista ohjautumista terveydenhuoltoon ja sosiaalitoimeen
- Maaliskuussa vuonna 2000 Stakes julkaisi lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian palveluselvityksen
- Selvityksessä todettiin, että maahamme tulee perustaa yksikkö, joka vastaa vaikeasti hoidettavien nuorten hoidon tutkimuksesta ja kehittämisestä

Taustaa

- Helmikuussa 2001 STM teki päätöksen kahdesta 6+6 sairaansijan hoitoyksiköstä (Niuvaniemen valtiosairaala ja Pitkäniemen sairaala)
- Maaliskuussa 2001 Pirkanmaan Sairaanhoidopiirin hallitus teki päätöksen yksikön perustamisesta Pitkäniemen sairaalaan
- EVA-yksikkö aloitti toimintansa Pitkäniemessä vuonna 2003

EVA-yksikön ja NEVA-osaston perustehtävä

- Yksiköiden tehtävänä on tutkia, hoitaa, kasvattaa ja kuntouttaa erityisen vaikeahoitoisia alaikäisiä potilaita sekä kehittää alaikäisten tutkimusta ja hoitoa
- Yksiköt on tarkoitettu psyykkisesti vakavasti häiriintyneille, vaikeimmin autettaville ja vakavia rikoksia tehneille nuorille
- Molemmat palvelevat valtakunnallisella tasolla

Pitkänienemen EVA-yksikkö

- Valtakunnallisesti palveluja tarjoava 12-17-vuotiaille tarkoitettu erityistason tutkimus- ja hoitoyksikkö
  - Tarvittaessa voidaan ottaa vastaan myös nuorempia lapsia.
- Yksikkö on osa nuorisopsykiatrian vastuualuetta psykiatrian toimialueella
- 12 sairaansijaa (6 + 6)

Henkilöstö

- Hallinto
  - Ylilääkäri, ylihoitaja, toimistos sihteeri
- Lääkärihenkilöstö
  - Apulaisyliääkäri ja erikoislääkäri
- Tutkimushenkilöstö
  - Psykologi ja sosiaalityöntekijä
- Hoitohenkilöstö
  - Osastonhoitaja, 27 sairaanhoitajaa, 9 mielenterveyshoitajaa, toimintaterapeutti, nuoriso-ohjaaja sekä osastosihteeri
- Huoltohenkilöstö
  - 4 sairaalahuoltajaa

Toimintaympäristö

Moduulit

- Osasto jaettu kahteen moduuliin
- Nuorilla omat huoneet
- Kodinomaisuus
- Yhteisinä tiloina päiväsal, ruokailuhuone ja keittiö sekä rauhoittumishuoneet

Toimintatilat

- Kerhuhuone (biljardipöytä, sohvat, televisio...)
- Pieni kuntosali (painonnosto penkki, käsipainot, pingispöytä)
- Sauna
- Musiikkihuone (rummut, koskettimet, kitarat, basso...)
- Kota, trampoliini
- Pitkäniemen tarjoamat mahdollisuudet

Poliklinikka

- Työhuoneet
- Neuvottelutilat
- Perhetila
- Terapiatilat

Koulu

- Nokian kaupungin sairaalakoulu
- Opetustilat

Osastohoitoa ennen

- Saapuva nuori on voitu tavata polikliinisesti hänen ollessaan jonossa
- Yleensä EVA-yksikköön tullaan toisesta hoitolaitoksesta tai sairaalasta
- Hoito alkaa yleensä noin kahden kuukauden mittaisella tutkimusjaksolla

Osaston potilaat

- Osastolla hoidetaan alaikäisiä potilaita, jotka kärsivät erityisen vakavista mielenterveyden häiriöistä ja joiden *hoitoa ei voida muualla järjestää*
- Pääsääntöisesti osastolle tullaan suunnitellusti läheteellä
  - Päivystyspotilaita vastaanotetaan vain erityistilanteissa, esimerkiksi vakavaan rikokseen syyllistyneitä alle 15-vuotiaita, joita ei voida pitää poliisin huostassa poliisitutkinnan aikana
  - Päivystyspotilaalla tulee olla lääkärin laatima tarkkailulähete (M1)

Osaston potilaat

Poliklinikkatoiminta

- Konsultaatiopoliklinikka
  - *Moniammatillisen työryhmän toteuttama konsultaatiopäivä nuorelle ja hänen lähiverkostolleen*
- TRANS-poliklinikka
  - *Alaikäisten TRANS-tutkimukset*

Osaston potilaat

Hoitopotilas

- Nuoria, jotka kärsivät erityisen vakavista mielenterveyden häiriöistä, ja joiden hoitoa ei voida muualla järjestää
- Kriminaalipotilaana hoitoon määrätyt alaikäiset

Osaston potilaat

Tutkimuspotilas

- Nuoria, joille asiantuntijaviranomaiset ovat pyytäneet psykiatrasta erityisnäkökulmaa ja – osaamista vaativaa tutkimusta, arviota tai hoidon suunnittelua
  - Useimmiten aggressio-ongelmiin ja vahingoittavaan seksuaaliseen käyttäytymiseen liittyvää
    - *Perhetyö osana hoitoa*
    - *Tutkimusjakson pituus on kaksi kuukautta*
  - Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mielentilatutkimukseen määräämät alaikäiset

Tutkimusprosessi

- Laboratoriokokeita
  - mm. B-La, B-TVK, fB-Gluk, S-ASAT, S-ALAT, S-AFOS, S-GT, fS-Krea, S-TSH, S-T4V, hepatiitti- ja HIV-vasta-aineet
- Lisäksi EEG ja pään MRI, ellei ole jo otettu edellisessä hoitopaikassa, sekä kromosomitutkimus
- Osana psykiatrista tutkimusta tehdään
  - Eurodad, K-SADS diagnostinen haastattelu, oiremittareista CBCL, toivottomuus, SSI, psykoottisuus BPRS (brief psychiatric rating scale), tärkein on kuitenkin SAVRY (strukturoidu nuoruusikäisen väkivaltariskin arvio)
- Psykologin tutkimukset
- Toimintaterapeutin arvio nuoren toimintakyvystä osastolla ja osaston ulkopuolella
- Osasto-olosuhteissa tapahtuva observointi ja hoitotyön arvio
- Omahoitajan ja sosiaalityöntekijän kotikäynti nuoren kotiin
- Lähiverkoston haastattelut

Osaston potilaat

Tyypillisiä indikaatioita EVA-yksikköön hoitoon tulevilla:

- Vakava ja pitkäaikainen itsensä vahingoittamisen uhka
- poikkeava impulsiivinen käyttäytyminen
- Merkittäviä ongelmia impulssikontrollin ja aggression alueilla
- vakavan seksuaalisen riiston kohteeksi joutunut, seksuaaliseen hyväksikäyttöön syyllistynyt tai poikkeava seksuaalinen käyttäytyminen
- Vaikea käytöshäiriö tai asosiaalinen käyttäytyminen, rikosuralle ajautuminen
- Vaikea päihderiippuvuus ja – hakuisuus, jonka akuutti katkaisuhoido on aloitettu jo muualla
- Oikeusistuimessa rangaistukseen tuomitsematta jätetty ja tähän yksikköön hoitoon määrätty

Hoidon perusta

- Potilaan kehitysvaiheen mukaiset
  - Vuorovaikutussuhteet ja yhteisöllisyys
  - Turvalliset rajat
  - Kasvatuksen- ja koulutuksen tarpeisiin vastaaminen
  - Toiminnallisuus ja toimintaterapiat
  - Yksilöllisesti valitut yksilö- ja ryhmäterapiat
  - Yhteistyö tieteen ja tutkimuslaitosten kanssa

Hoitomuodot

- Jokaisella nuorella omahoitajapari
  - Työparivastuinen hoitotyö
    - *Hoitosuunnitelmien mukainen hoito*
  - Aikuisuuden ja vanhemmuuden malli, luotettavuus
  - Omahoitajatyöskentely
  - Käyttäytymisanalyysin käyttö osana hoidon suunnittelua ja hoitoa
- Struktuurit
  - Selkeys ja rajat
- Yhteisöllisyys
  - Nuoret kahdessa moduulissa

Hoitomuodot

- Toiminnallisuus
  - Elämyspedagoginen viitekehys
  - ART-ryhmä, ym...
- Moniammatillisuus
  - Moniammatillinen tutkimus- ja hoitotyö
- Perhe- ja verkostotyö
  - Sosiaalityö
  - Psykoedukaatio
- Lääkehoito

Käyttäytymisanalyysi

- tieteenala, joka pyrkii selittämään, miksi joku käyttäytyy kuten käyttäytyy ja mikä käynnistää käyttäytymisen muutoksen
  - Käyttäytymisellä tarkoitetaan tässä yhteydessä tunteita, ajatuksia, puhetta ja fysiologisia reaktioita
  - Taustana on oppimisen ja käyttäytymisen tieteellinen tutkimus
  - Monimutkaisen käyttäytymisen jakamista funktionaalisiin osiin

Turvallisuusnäkökulma

- Tekninen turvallisuus
  - Metallinpaljastin
  - Päällekarkaushälyttimet
  - MAPA
  - Kalusteet ja ikkunat
  - Erityisvälineet
    - *Viiltosuojahanskat, ovien avaajat ym.*
  - Sairaalavartija
- Paloturvallisuus
  - Sprinklerit, palokaapit ja hätäpoistumistiet
  - Koulutus toimintaan tulipalo- ja / tai evakuointitilanteissa

EVA:n aggression hallintaprosessi

- Asianmukaiset tilat ja ohjeistukset
- Osastolle tullessa minimoidaan riskit
- Potilaiden väkivaltakäyttäytymisen riski arvioidaan mahdollisimman tarkasti (START-arvio)
- Rauhallisena pysymistä tuetaan
- Kiihtymykseen puututaan varhaisessa vaiheessa
- Fyysinen väliintulo tehdään tarvittaessa
- Jälkipuinti potilaan kanssa ja henkilökunnan kesken
- Jatkuva kehittäminen ja seuranta sekä hoitohenkilökunnan kouluttaminen

Ryhmätoiminnasta

- EVA-yksikön ryhmätoimintaa:
  - Malliruokailu
    - *Kaksi hoitajaa ruokailee molemmissa moduuleissa yhdessä nuorten kanssa*
  - Yhteisöraportti
    - *Päivittäin toteutuva*
  - ART (Aggression Replacement Training)
    - *Toteutuu kahdesti vuodessa, integroitu seikkailuryhmään*
  - Seikkailuryhmä
    - *Toteutuu räätälöidysti, tarpeen mukaan*

Ryhmätoiminnasta

- Liikuntaryhmä
    - *Viikoittaisia ryhmiä:*
      - Sählyryhmä
      - Uintiryhmä
    - Puutarharyhmä
    - Päivittäiset toiminnalliset ryhmät strukturoimassa arkea
- Lisäksi: Retket, tapahtumat, näyttelyt, kaupunkikäynnit yms...

ART (Aggression Replacement Training)

- Ryhmätoimintaa, joka perustuu kognitiivis-behavioristiseen ajattelumalliin
  - Kehitetty USAssa jo 1980-luvulla (Arnold P. Goldstein)
- Ryhmässä käydään läpi tapahtuneita tilanteita, ja harjoitellaan toisenlaisia, toimivampia käyttäytymistapoja
  - Opeteltavia taitoja harjoitellaan ryhmässä ja ryhmän ulkopuolella
- Menetelmä, jonka avulla voidaan opettaa epäsosiaalisesti käyttäytyville nuorille valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen
  - Lähtökohta on ajatus siitä, että sosiaalista, yhteisön hyväksymää käyttäytymistä voidaan opettaa ja oppia
  - Tavoitteena toiminnallisten harjoitusten kautta sosiaalisen, hyväksytyin käyttäytymisen vahvistuminen
- 2 Ryhmää vuosittain, ryhmän kesto n. 10 viikkoa

Yhteistyöverkostot

- Nuoren lähiverkosto
- Nuorisopsykiatria
- Lastenpsykiatria
- Oikeuspsykiatria
- Sosiaalitoimi
  - Myös lastenkodit ja sijaishuoltopaikat
- Koulutoimi
- Nuorten rikostentekijöiden asioita käsittelevät tahot
- Yhteistyösuhteet eurooppalaisiin alaikäisten oikeuspsykiatrisiin hoitopaikkoihin
- EFCAP (European Association for Forensic Child and Adolescent Psychiatry, Psychology and other involved professions)

Kiitos mielenkiinnosta!

Kysymyksiä, ajatuksia ja kommentteja